

of creative work, the process of regulation and coordination of their activity should be based on motivational and stimulating factors.

6. The lack of tight control from above, non-interference and freedom of activity involve certain quality standards that in the conditions of modern Ukrainian society may not always be up to the world, but must meet the demands of consumers.

Having comprehensively analyzed the requirements for managers of sociocultural sphere, we can identify **the management of sociocultural activity** as art and science, aimed at studying the management of other people, sociocultural processes and sociocultural spheres on the basis of a set of coordinated sociocultural activities on the development of the creative potential of the individual, based on the standards of freedom of activity.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Лопуга Ореста Іванівна – старший викладач кафедри культурології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

УДК: 141.3+130.12+17.022.1

ПОСТМОДЕРНІЗМ ЯК ЦІННІСТНЕ ПІДГРУНТЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті досліджуються ціннісні підвалини постмодернізму в контексті розвитку духовної культури української молоді. Аналізується специфіка соціалізації та самореалізації української молоді.

Ключові слова: *постмодернізм, цінності, духовна культура української молоді, соціалізація, самореалізація, трансформація духовних цінностей, соціокультурне.*

ПОСТМОДЕРНИЗМ КАК ЦЕННОСТНОЕ ОСНОВАНИЕ ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ УКРАИНСКОЙ МОЛОДЕЖИ

В статье исследуются ценностные основания постмодернизма в контексте развития духовной культуры украинской молодежи. Анализируется специфика социализации и самореализации украинской молодежи.

Ключевые слова: *постмодернизм, ценности, духовная культура украинской молодежи, социализация, самореализация, трансформация духовных ценностей, социокультурное.*

POSTMODERNISM AS A VALUE BASE OF SPIRITUAL CULTURE OF THE UKRAINIAN YOUTH

In article the valuable bases of a postmodernism in the context of development of spiritual culture of the Ukrainian youth are investigated. Specifics of socialization and self-realization of the Ukrainian youth are analyzed.

Keywords: *postmodernism, values, spiritual culture of the Ukrainian youth, socialization, self-realization, transformation of spiritual values, socio-cultural.*

Актуальність даної теми полягає, перш за все, у науковій новизні вивчення постмодернізму з позицій соціокультурного підходу та аналізом постмодернізму як ціннісного підґрунтя духовної культури української молоді. Проблема не обмежується будь-якою сферою, але перетворення соціокультурного простору, трансформація духовних цінностей створили можливість переходу, так би мовити «стрижку» від індустріального

суспільства, де індустріальне виробництво як переважаюча форма економічної організації знаходиться в приватних руках, а підприємець є відразу і власником, і головним суб'єктом управління трудовим процесом і працівниками до постіндустріального суспільства, де господарює суспільство знання та загального добробуту, а ключовою формою діяльності є споживання. Для постіндустріального суспільства типовою є індивідуалістична система цінностей з альтруїстичною мораллю. А рівень споживання – мірило соціальних заслуг, що й характеризує атмосферу стихійного постмодернізму суспільного життя з його нестабільним, зазвичай флюктуаційним, непередбачуваним ризиком оборотності. Тому вивчення духовної культури молоді дає можливість визначити і спрогнозувати тенденції суспільного розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є здійснення аналізу соціокультурних тенденцій розвитку духовної культури української молоді у контексті європейського досвіду постмодернізму та з'ясування її впливу на становлення суспільства постмодерну і виявлення його характерних ознак.

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- показати найголовніші новації постмодернізму як ціннісного підґрунтя духовної культури української молоді;
- розкрити характер змін ролі духовної культури української молоді як постмодерного феномену у суспільному житті;
- з'ясувати сутність "елітарної" та масової культури як соціокультурного феномену сучасного суспільства;
- розглянути глобалізаційні процеси та соціокультурні наслідки становлення постмодерної ситуації;
- охарактеризувати сучасний стан наукових досліджень з проблеми постмодернізму.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є особливості розвитку духовної культури української молоді, а предметом – постмодернізм як ціннісного підґрунтя духовної культури української молоді.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовуються принципи та методи загальнонаукового та історичного аналізу. Принципи об'єктивності, та багатовекторності застосовуються з метою дослідження об'єктивних і суб'єктивних чинників, які впливають на розвиток духовної культури української молоді в контексті феномену постмодернізму. Принцип всебічності допоміг розкрити соціокультурні явища розвитку сучасного суспільства. Застосування порівняльного аналізу, системного методу дало можливість розглянути різноманітні форми зв'язку в об'єкті і поєднати їх в єдиній теоретичній системі. Метод постмодернізму в нашому дослідженні був центральноутворюючим, націленим на всебічний розгляд духовної культури молоді сучасного суспільства. Як метод, спрямований на: створення нового, але визнання цінності традицій, їх цілеспрямоване збереження; світську організацію соціокультурного життя, збереження соціальних умов для його розвитку; створення стратегій розвитку індивідуальності, але одночасно і підтримку проявів колективності він дав можливість для всебічного аналізу духовної культури сучасної молоді.

Духовна культура сучасної молоді чи не найкраще відображає постмодерні за своїм змістом процеси, які відбуваються в українському суспільстві. Саме у цінностях та формах діяльності молоді відбувається зміна соціокультурних традицій та духовно-моральних цінностей у процесі переходу від суспільства модерну до постмодерного соціокультурного ландшафту. Як вказує вітчизняний дослідник В. Вербець, «в молодіжному середовищі відбуваються пошуки нового сенсу життя, формуються нові потреби, інтереси, видозмінюються мотиви інтелектуальної, професійно-кваліфікаційної та духовно-творчої діяльності» [1, с.3].

Сучасна практика настійно вимагає теоретичного аналізу проблем становлення духовної культури молоді, з урахуванням реальностей сучасного українського суспільства, яке швидко трансформується. Постмодерн як ціннісна мозаїчна протоплазма, всередині якої виникають найнеоднорідніші струми, стає чи не абсолютної цінністю сучасної західної культури. Серед найхарактерніших універсальних трансформацій сучасної культури, що

відбувається під впливом постмодернізму, найчастіше виокремлюють такі. По-перше, це наростання тенденцій, невизначеності, що виражаються у відкритості, плюралізмі, еkleктизмі, неортодоксальності, невпорядкованості культурного життя. По-друге, провідною рисою постмодерністської свідомості є її іманентність, яка перетворює культурну діяльність на інтелектуальну гру, своєрідне метамистецтво. «Проблема постмодернізму виникає у зв'язку з переходом від індустріального до інформаційного суспільства, коли необхідно осмислити світоглядно-культурні підвалини змін, які відбуваються в сучасному суспільстві, і визначити шляхи регулювання соціального процесу» [2, с. 55]. Постмодерн – це такий стан розвитку суспільства, коли соціальна система завершила свій перехід від статичності до динаміки, що принципово змінює роль молоді в суспільстві. Саме динамічні суспільства відзначаються особливою цінністю молоді як фактора інноваційних змін. Молодь тому і є специфічною спільнотою, що її характеристики і риси, на відміну від представників старших поколінь, знаходяться у стані формування і становлення. Відповідно сутністю молоді та проявом її головної соціальної якості є не лише ступінь досягнення нею соціальної суб'єктності і ступінь засвоєння суспільних відносин, а й передусім найбільша у соціумі готовність до інноваційної діяльності [3, с.7-8].

На думку відомого філософа К. Манхейма, молоде покоління «буде втілювати в життя ті цінності, які старше покоління визнає лише теоретично. Особлива функція молоді полягає в тому, що вона - оживляючий посередник, свого роду резерв, що виступає на перший план, коли таке похвалення стає необхідним для пристосування до швидко мінливих або якісно нових обставин» [4, с. 443]. Прискорення темпів соціального розвитку в епоху постмодерну по новому ставить питання визначеності молоді як соціальної групи. У постмодерному дискурсі молодь – це вже поняття не просто соціально-демографічне, а, перш за все, соціально-історичне, пов'язане з суміщенням процесів активного освоєння соціальних ролей та радикальних соціокультурних трансформацій. Постмодерн змінив життя людини, яке пов'язане насамперед із прагненням до особистого самоствердження, до самоорганізації. Людина стала самоцінністю, не подібною до інших. І ця інаковість часто проявляється не лише у прагненні до самореалізації, а й у запереченні норм, традицій, не визнанні авторитетів, байдужості до державних і суспільних інтересів, протесті проти традицій, бажанні до особистого збагачення. Проте основне у цінностях постмодерну - це свобода у всьому, а справжня свобода неможлива без відповідальності за себе, за вибір власного шляху.

Становлення постмодерних за своїм змістом ціннісних та діяльнісних складових духовної культури молоді в Україні відбувається в достатньо несприятливих обставинах. Відсутність помітних успіхів на шляху модернізації країни, кризові явища, соціальна конфронтація та розкол країни суттєвим чином впливають на вибір молоддю як цінностей та сенсожиттєвих пріоритетів, так і форм діяльності і моделей поведінки.

Постмодерн як духовно-культурний феномен взагалі характеризується амбівалентністю, несталістю, динамічністю, невизначеністю. «Постмодернізм ніби прагне реалізації повноти людського життєвлаштування, співучасті особистості в проектуванні середовища її життя, олюднити реальність, одомашнити світ, утвердити як визначальну повсякденну соціальну реальність, культуру повсякдення, «горизонталь» у людських відносинах взамін «вертикалі».

Постмодернізму притаманне звернення до вивчення доструктурного прошарку соціокультурного життя та макропроцесів, які дозволяють поглибити визначення макромоделей» [2, с. 57-58].

Реалії українського суспільства, обумовлюючи надзвичайно мінливе та ціннісно невизначене середовище соціалізації та буття молоді, тільки посилюють ці характеристики, внаслідок чого найбільш очевидними об'єктивними ознаками духовної культури української молоді є нестабільність, суперечливість, відсутність усталених сенсожиттєвих пріоритетів та моделей поведінки, узгоджених з постмодерним розумінням гуманізму та духовності, а суб'єктивними - невпевненість у правильному виборі орієнтирів життя та діяльності і

непослідовність у визначенні життєвих принципів і стратегій. Відтак постмодерні характеристики молодіжної культури, такі як маргіналізація, утилітарність, прагматизм, деаксіологізація тощо в Україні набувають чітко виражених кризових форм з серйозними негативними наслідками для духовної культури підростаючого покоління.

Цей процес торкнувся і сфери національної духовної культури, де постмодерні настанови відносно «застарілості» національних традицій знаходять широку підтримку серед вітчизняної молоді. Хоча значна її частина визначає власні життєві пріоритети у контексті засвоєння духовних цінностей української національної культури, в умовах наслідків русифікації та багатонаціональності постмодерний космополітизм та ідеологеми масової транснаціональної культури спонукають частину молоді сприймати відродження національної культури як духовне насилля, порушення власного суверенітету у виборі духовних цінностей.

Постмодерні ціннісні орієнтири дуже добре проявляються у мотивах та способах самореалізації української молоді. Знаходячись у пошуках нової духовності, нових моральних засад власного життя молодь по суті апіорі прирікає себе на невдачу, коли відмовляється визнати дух структуроформуєчим «ядром» людини, що виводить її за межі матеріального буття, і на цій основі відмовляється від абсолютних цінностей. Це тупиковий шлях, тому що життєздатне покоління молоді епохи постмодерну, з одного боку, визначається традиційними духовно-моральними цінностями, а з іншого – адекватною відповіддю особистості на нові вимоги як соціальної модернізації в країні, так і того майбутнього стану всього постіндустріального суспільства, згідно з яким молодому поколінню необхідно створювати новий світ духовних цінностей. Духовна культура постмодерну, яка сприймається молоддю у масово-культурному вигляді як позбавлена традиційних цінностей колективізму, альтруїзму, прагнення до високих ідеалів, виявляється неадекватною запитам постмодерного суспільства, зорієнтованого на ноосферну свідомість.

Безумовно, мова не йде про відродження ідеалів соціокультурного розвитку молоді людини традиційного суспільства з орієнтацією на підкорення владі традиції, оскільки за таких умов усе життя індивіда суворо регламентується і практично відсутні можливості для прояву індивідуальності, що є наріжним каменем постмодерної культури. В основі духовної культури людини епохи постмодерну у контексті настанов ноосферної свідомості лежить прагнення до оволодіння «загальнолюдськими цінностями», однак самореалізація молоді здійснюється як її прагнення до самосвідомості у вигляді переживання єдності і окремоті «Я» як автономної окремої сутності (самості), при тому автономної і в сфері цінностей, і в сфері інтелекту, і в сфері почуттів, і в сфері діяльності. Поєднання в духовній культурі постмодерну високих духовних цінностей та індивідуалістичних прагнень особистості, що самореалізується, вимагає самостійної роботи над власним духовним зростанням кожної молоді людини, а з іншого боку – відповідної підтримки цього процесу з боку суспільства.

Особливістю процесу самореалізації молоді можна вважати те, що він відбувається як процес соціалізації особистості, спрямований на засвоєння культурного досвіду. Сам цей процес за своєю природою є поєднанням індивідуального саморозвитку з діалогічним спілкуванням у межах духовної культури суспільства, переходом від монологу до діалогу як механізму становлення в людині образу її «Я» [5, с. 9]. Тобто і в умовах постмодерну пріоритетний для молоді процес соціалізації, спрямований на становлення індивідуальних якостей людини, є взаємопереходом від індивідуального до соціально-діалогового, що є основою формування у особистості високих духовних цінностей – безумовно, за їх присутності у її соціокультурному оточенні.

Проте означений процес може відбуватися лише у тому випадку, коли самореалізація молоді людини здійснюється як самостійний творчий акт, який не перекручується сторонніми впливами. В умовах України самореалізація молоді як постмодерний феномен характеризується не стільки самостійною творчістю стосовно себе і навколишнього середовища, скільки відчуженням від наявної соціальної дійсності і потенційно ефективного діалогового способу набуття молоддю духовних цінностей. Відповідно у межах

парадигми відчуження самореалізація молоді людини не пов'язана з ідеєю конструювання реальності, оскільки не виходить за межі морального нігілізму і не піднімається до створення індивідуальної траєкторії духовного зростання як альтернативи дійсності, яку потрібно подолати.

Таким чином, у маніфестованій масовою культурою постмодерну позиції протиставлення себе різноманітним соціокультурним деструкціям морально-духовного характеру по суті немає індивідуальної позиції. Між тим сама соціалізація молоді людини тільки тоді відзначається стабільним духовним зростанням, коли орієнтується на власний духовний світ з екстраполяцією його цінностей на духовні потреби суспільства. При цьому одним з головних постулатів культури постмодерну є наявність можливості соціалізації особистості через різноманіття культурних форм, що є соціокультурною основою вільного саморозвитку людини.

У багатьох представників вітчизняної молоді сьогодні зруйнована сама змістовна структура буття, а відтак і можливість формування дієвої самосвідомості. Тому ми маємо ситуацію, коли в нашій країні немає значного молодіжного прошарку, який би міг розвивати позитивні тенденції постмодерного культурного розвитку, маючи здатність до духовного самовизначення. Таким чином, напрошується висновок, що перспективи становлення високодуховної постмодерної культури в українському суспільстві пов'язані з формуванням такого соціокультурного типу особистості, який би був здатний до самоорганізації як у духовно-культурному, так і в соціально-конструктивному вимірі.

Актуальним при цьому є питання співвіднесеності духовного світу такої особистості з абсолютними моральними цінностями. Постмодерні інтенції сучасної молоді щодо критичного відношення до традиційних цінностей не суперечать філософській настанові, що духовна стійкість суспільства проявляється у повноті можливостей духовного розвитку його членів. Між тим, як це не парадоксально, така «повнота», враховуючи пріоритетність саме особистісного начала в культурі постмодерну, викликає масовий спротив молодого покоління незрозумілі й для нього єдності абсолютних, «загальнолюдських» цінностей. На нашу думку, ця позиція сучасної молоді не суперечить гуманістичним настановам, які завжди знаходилися в опозиції домінуванню абсолютних цінностей – по тій причині, що абсолютність в культурі звичайно веде до авторитаризму, нехай навіть і морального характеру. Пошук молоддю постмодерної епохи альтернатив традиційним моральним абсолютам є засобом переходу до нової соціокультурної реальності, яка, можливо, ще просто не зовсім усвідомлюється.

На нашу думку, в основі такого моделювання має знаходитися принцип гуманізму, який забезпечує духовну основу інтерпретації постмодерного ухилу у бік розвитку «самості» людини. Найбільша загроза, проти якої має боротися суспільство постмодерну у процесі соціалізації молоді, є загроза ірраціоналізації прагнень молоді до самореалізації, пов'язана з розвитком віртуального соціокультурного простору. Поєднання традиційних духовних цінностей та особливостей духовної культури постмодерну можливе лише у суспільстві, що в цілому орієнтується на моральний дух, а тому глобальні духовно-ноосферні концепції мають стати реальним, а не віртуальним компонентом духовної культури суспільства постмодерну. На цій основі має бути здійснене узгодження прагнень молоді до самореалізації з завданнями розвитку постіндустріального суспільства. Тільки у цьому випадку можливе створення системи соціалізації молоді, що одночасно відповідає потребам її самореалізації і імперативам моральних цінностей.

Безумовно, змістовно визначити складові постмодерної духовної культури особистості сьогодні складно, оскільки вона включає духовні якості і цінності особистості, які не просто пов'язані з її самореалізацією, а з самореалізацією, що має вихід у сферу невідомого, результату творчості нового покоління, детермінованого духом людяності через культурну спадкоємність. Мова може йти лише про загальнокультурний тип молоді особистості, визначення якого має забезпечити цілісний підхід до духовного становлення молоді, не ігноруючи освоєння цінностей загальнолюдської культури.

Зрештою, потрібно акцентувати необхідність формування у молоді епохи постмодерну самого духовного прагнення до самореалізації, що пов'язано з формуванням особистісних цінностей, які відображають духовну сутність самої молоді людини. Молодь епохи постмодерну певною мірою може розглядатися як пробний образ самоздійснення людини у новому світі, у процесуальному сенсі – як соціокультурний процес, що ще далеко не повністю реалізувався у часі. Тому духовну культуру молоді постмодерного типу правильніше всього розуміти сьогодні як певну життєву потенцію, яка проявляється як «сила буття», спрямовуючи молодь, а за нею і все суспільство на самовдосконалення на основі до кінця ще не визначених і науково не обґрунтованих ідей [6, с. 278].

Термін «потенціал розвитку», на нашу думку, найбільш доцільний для характеристики реалій українського суспільства, оскільки на практиці ми маємо прояви здебільшого негативних тенденцій розвитку культури постмодерну, пов'язані з впливом на мови тієї її складової, яка відноситься до масової культури. Якщо узагальнити наявні дослідження вітчизняних фахівців, то вони свідчать про формування постмодерної духовної культури вітчизняної молоді на кількох рівнях. По-перше, це нова ієрархія системи духовних цінностей, що відображається у формуванні передусім морально-етичного поля життєдіяльності молоді, яке виходить за межі регулювання традиційними моральними абсолютами. Як вже неодноразово нами зазначалося, це досить суперечливий процес, у якому на сьогодні здебільшого превалюють нігілістичні, а не конструктивні складові.

По-друге, це соціально-психологічні диспозиції молоді людини, тобто основане на ціннісних орієнтаціях позиціонування людиною себе у тих чи інших соціокультурних контекстах (економічному, духовно-культурному, соціально-комунікативному тощо). Вітчизняні дослідники дають досить багато інформації про ідентифікаційні моделі, які побутують у молодіжному середовищі, виходячи зі сповідання тих чи інших цінностей та сенсожиттєвих пріоритетів. Відстежується досить суперечлива самооцінка молоддю власних соціокультурних характеристик у контексті розвитку українського суспільства, проте однозначно можна говорити про наявність морально-етичної, в цілому ціннісної дистанції від традиційно-модерних цінностей, характерних для попереднього покоління. Поколінням “надій” назвали себе 30,2% опитаних, “агресії” 24,5%, “скептичного” - 15,1%. Знач частина молоді відносить себе до покоління “телевізійного” (23,7%), “розчарованого”(22,6%), “ошуканого” (22,4%). Все це свідчить не просто про проблеми в українському суспільстві, але й глобальний об'єктивний процес зростання соціально-психологічного дискомфорту у молодіжному середовищі. Духовність та національна гідність, як найважливіші цінності залишаються на периферії ціннісно-нормативного поля та морально-етичного ядра життєвих цінностей молоді [1, с.23].

По-третє, це соціальний потенціал молоді як нового покоління, здатність останнього до креативних, перетворюючих дій стосовно суспільства, виходячи зі здатності до самотворення та самореалізації у межах власних ресурсів: пізнавально-когнітивного, морально-етичного, професійно-трудового, комунікативного, естетичного тощо. У межах цього виміру молодь виступає не як об'єкт для соціалізуючого впливу з боку соціальних інститутів, а як активний та самодостатній суб'єкт соціальної дії, який шляхом втілення у своїй діяльності власних цінностей і цілей трансформує соціокультурне середовище. На нашу думку, певною мірою можна стверджувати, що сучасне молодіжне середовище є моделлю майбутнього соціального простору, формуючись у процесі пізнання, спілкування та діяльності підростаючого покоління.

Характеризуючи причини невідповідності духовної культури вітчизняного «покоління постмодерну» високим духовним цінностям, пріоритетам та ідеалам постмодерної культури, вітчизняні дослідники вказують на взаємозалежність ідеалів молоді та характеристик соціального простору сучасної України. Загалом дослідження вітчизняних авторів свідчать про вкрай несприятливий духовно-культурний рівень передусім інформаційного, медійного простору, у якому здійснюється процес соціалізації підростаючого покоління в Україні.

Це відіграє головну роль у формуванні духовної культури молоді, оскільки сьогодні процес соціалізації молоді здійснюється передусім під впливом мас-медіа. Телебачення, радіо, преса, Інтернет транслюють у молодіжну аудиторію потік низькопробної продукції, що нав'язує негативні цінності та соціальні девіації (нетрудовий спосіб життя, насильство, злочинність, проституцію, наркоманію, сексуальну розбещеність).

Відтак для розуміння специфіки духовної культури молоді необхідно зрозуміти її у контексті того змістовного середовища – культури постмодерну – у якому вона формується і розвивається. Головне тут у тому, що культурний плюралізм, який вплинув на культуру ХХІ століття, стер грані між елітарною і масовою культурою. Особливістю постмодерну є відмова від бінарності, від елітарності. Всі елементи соціокультурного простору самоцінні і рівнозначні, всі вони органічно доповнюють один одного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербець В. В. Теоретико-методологічні засади формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / В. В. Вербець. – Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 40 с.
2. Борінштейн Є. Р. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства / Є. Р. Борінштейн. – Одеса: Астропринт, 2006. – 400 с.
3. Чопей В. С. Соціологічний портрет сучасного студента: основні тенденції розвитку: автореф. Дис.. канд. соціол. наук: 22.00.04 / В. С. Чопей; Нац. Пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 17 с.
4. Манхейм К. Диалог нашего времени / К. Манхейм. – М.: Юрист, 1994. – 704 с.
5. Кон И. С. Открытие «Я» / И. С. Кон. - М.: Политиздат, 1978. – 386 с.
6. Блох Э. Тюбингенское введение в философию / Э. Блох. – Екатеринбург: Изд. Урал. ун-та. 1997. – 487 с.

Борисова Татьяна Викторовна – кандидат философских наук, доцент кафедры «философии и политологии» Днепропетровская национальная металлургическая академия Украины (НМетаУ)

УДК 111.1 (09)

АНТИУТОПИЧНАЯ СУЩНОСТЬ ХРИСТИАНСКОЙ КУЛЬТУРЫ МЫШЛЕНИЯ.

Поднимаются вопрос выявления ключевых онтологических составляющих «философской утопии» и христианской культуры мышления. В результате проведения сравнительного их анализа определяется статус субъекта познания. Осуществляются попытки проведения демаркационной линии в осмыслении феноменов «утопичное мировоззрение» и «христианское мировоззрение».

Критикуются попытки рассматривать христианскую картину мира как широкоформатный утопический проект. Современное понимание утопии стоит ближе к видению в ней либо модели совершенства, либо альтернативы настоящему положению человека и состоянию всего мироустройства. Для западноевропейской культуры мышления характерна критическая позиция к действительному порядку вещей. Традиция отождествляет утопию и христианский идеал бытия человека и мира уже давно встретило разумную критику, как в идеализме, так и в материализме. Эта критика вышла за пределы и самой философской рефлексии.

Ключевые слова: мировоззрение, утопия, человек, христианство, Бог, реальность, истина, картина мира.